

S pravdou ven

DNES, 25.4.2016

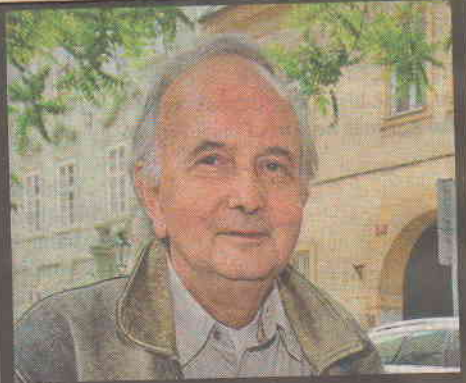

Jakub Klouzal
případ předražených zakázek
na ministerstvu zahraničí

Malé domů již po všech zkušenostech přehlížím a ani o nich radši nechci vědět. Do oznámení většího případu bych přesto znovu šel. Postupoval bych ale obezřetněji.

Renata Horáková
případ nevýhodných smluv uzavíraných
radnicí ve Znojmě

Pokud spravujete veřejný majetek, je vaší povinností se k němu chovat jako řádný hospodář. Povinností každého občana je oznámit trestný čin, jehož je svědkem.

Jiří Chytil
případ Opencard

Ano, šel bych toho znovu, aby se objasnilo, jak byl celý projekt vykonstruován a řízen. Ale využil bych velmi negativních zkušeností, které mám, a nebyl takzvaně naivní.

Pomohla by jistota, že člověk, který něco nahlásí, nepřijde okamžitě o práci, shodují se whistlebloweri.

Vojtěch Srnka
reportér MF DNES

Na některé závažné korupční kauzy by se bez jejich odvahy možná nikdy nepřišlo. Jenže zkušenosti, které takzvaní whistlebloweri získali poté, co upozornili na nezákonné jednání, se zdají být velmi účinným odstrašením pro kohokoli, kdo by chtěl jejich příklad následovat.

MF DNES oslovila trojici oznamovatelů korupce s otázkou, zda by se dnes zachovali stejně. Všichni odpověděli kladně, byť jim jejich čin přinesl mnoho problémů. Dva z nich jsou dosud bez práce, jeden dodnes chodí po soudech. „Bráním se podmínce, kterou mi soud vyměřil,“ říká Jiří Chytil, jenž v roce 2009 upozornil policii na kauzu Opencard.

Ten, co dělá problémy

Chytil pracoval na odboru informatiky pražského magistrátu. Dnes do žádného zaměstnání nechodí. Občas na něj zavzpomíná v hospůdce, kterou má kousek od svého bydliště. Jeho případ skončil vyhazováním z práce, pak soudem a podmín-

kou. Podle soudu měl vymáhat pokutu od dodavatele systému, ale neudělal to.

Chytil přitom předtím dodal policii klíčové důkazy k pozadí celého případu a původně měl u soudu vystupovat jako utajený svědek. Místo ochrany přišlo obvinění a trest. Krom toho čelil on i jeho přítelkyně výhrůzkám. „Nejhorší bylo, že se mi dvakrát někdo vloupal do bytu,“ říká.

„Jistota, že nepřijdu o práci, by mi samozřejmě velmi pomohla,“ říká Chytil. Nic takového však čeští whistlebloweri zaručeno nemají. „Pár let jsem potom neúspěšně hledal nové zaměstnání, ale v šedesáti jsem nakonec odešel do předčasného důchodu,“ dodává muž, který pod černou koženou bundou nosí tričko s logem Nadačního fondu proti korupci, jenž ho v roce 2013 ocenil za odvalu.

Ještě těžší to tito odvážní mají v menších městech. „Znojmo je malé město, tady se zná každý s každým, pověst člověka, který dělá problémy, je samozřejmě velký handicap,“ vysvětluje Radka Horáková, která dříve dělala vedoucí odboru majetku na znojemské radnici. I tato matka samoživitelka je dnes bez práce.

„Odmítla jsem tehdy podepsat několik pro město nevýhodných transakcí,“ vysvětluje Horáková, jak se stala whistleblowerkou. Potom ji rada města odvolala a nadřízený chtěl, aby sama podepsala rezignaci. Když odmítla, přeřadil ji do archivu.

Poté, co se ve Znojmě i po kauze, která začala díky Horákové, změnilo vedení města, dostala výpověď pro údajnou nadbytečnost. „Sloučili dva odbory a mě už prý nebylo třeba,“ vzpomíná.

Nadřízeného, jehož činy Horáková oznámila, poslal později soud na rok do vězení.

U soudu neuspěl

Rok trvalo hledání práce Jakubu Klouzalovi, který do roku 2011 pracoval jako ředitel jednoho z IT odborů na ministerstvu zahraničí. Pak ale policii odevzdal informace o zakázkách, jejichž cena se zdála značně přemrštěná. „Snažil jsem se tu informaci předat nejdříve svým nadřízeným a dokonce i ministrově, ale nic se nedělo,“ zdůvodňuje, proč se ke svému kroku odhodlal.

Pak dostal výpověď, o jejíž neplatnost se pak s ministerstvem soudil. Bez úspěchu. „Nedokázal jsem prý,

že jsem ji dostal v příčinné souvislosti s oznámením,“ vzpomíná.

„Lidé, co si tím projdou, jsou často velmi psychicky zdevastováni,“ říká Klouzal, který se prý i proto dnes snaží radit lidem, o kterých ví, že udělali podobný krok jako on. „Psychologicky je důležité, když vám někdo dá za pravdu,“ dodává.

Možné udílení statutu whistleblowera by tak podle něj mělo v tomto směru i pozitivní psychologický efekt. Zkušenosti člověka, jenž se na svém pracovišti setkal s trestným jednáním, které se rozhodl nahlásit, mají také současný náměstek ministra financí Ondřeje Závodského nebo senátor Libor Michálek.

Také v jejich případech následovaly postihy na pracovišti. Ze Závodského, tehdy ředitele právního úseku, udělal jeho nadřízený řadového referenta. Libor Michálek podal trestní oznámení v roce 2010 jako ředitel Státního fondu životního prostředí. Hned druhý den ho ministr životního prostředí Pavel Drobil vyhodil.

Oba ale nadále pokračovali ve státní správě a mimo jiné i téma ochrany whistleblowerů si vzali za své. Zatímco Závodský je autorem návrhu zákona z dílny ministerstva financí, Michálek už v roce 2013 připravil vlastní návrh zákona.

„Kromě úspory státních financí je ochrana oznamovatelů důležitá proto, aby lidé, kteří mají odvalu na oznámení korupčního jednání, na to ve výsledku sami nedojeli,“ vysvětluje senátor Michálek.

Návrh Ochrana whistleblowerů

- Pokud oznamovatel korupce podá trestní oznámení v dobré víře, může mu státní zastupitelství **přidělit status** whistleblowera.
- Ten mu dá možnost ochrany před propuštěním z práce nebo přeložením na jinou pozici, kterou zajistí úřad práce.
- Ministerstvo financí bude moci každému whistleblowerovi dát náhradu až **100 tisíc korun** a také případnou kompenzaci ušlé mzdy.